Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (esimene koda)

20. september 2024*

Eelotsusetaotlus – Eelotsuse kiirmenetlus – Euroopa Kohtu kodukorra artikkel 99 – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Euroopa vahistamismäärus – Raamotsus 2002/584/JSK – Artikli 1 lõige 3 – Artikkel 4a – Liikmesriikidevaheline üleandmiskord – Täitmata jätmise vabatahtlikud alused – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 48 lõige 2 – Kaitseõigused – Direktiiv 2012/13/EL – Artikkel 6 – Õigus saada kriminaalmenetluses teavet – Direktiiv 2013/48/EL – Artikkel 3 – Õigus kaitsjale kriminaalmenetluses – Otsus, mis tehti pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik ei ilmunud ja kus teda ei esindanud kaitsja – Riigisisesed õigusnormid, mis ei võimalda keelduda asjaomase isiku üleandmisest – Kooskõla liidu õigusega

Kohtuasjas C-504/24 PPU [Anacco][i],

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Corte d'appello di Roma (Rooma apellatsioonikohus, Itaalia) 18. juuli 2024. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. juulil 2024, kriminaalmenetluses, milles süüdistatav on

RT,

menetluses osales:

Procura Generale della Repubblica presso la Corte d'appello di Roma,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev, kohtunikud T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (ettekandja) ja I. Ziemele,

kohtujurist: N. Emiliou,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 99 pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi põhistatud määrusega,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

[i] Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

kohtumääruse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada ELL artiklit 6, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 48 lõiget 2 ja artikli 52 lõikeid 3 ja 4 ning Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõike 3 punkti c, nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus 2002/584“), artikli 1 lõiget 3 ja artiklit 4a, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiivi 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1), artiklit 6 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta direktiivi 2013/48/EL, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses ning õigust lasta teavitada vabaduse võtmisest kolmandat isikut ja suhelda vabaduse võtmise ajal kolmandate isikute ja konsulaarasutustega (ELT 2013, L 294, lk 1), artiklit 3.

2 Taotlus on esitatud sellise Euroopa vahistamismääruse täitmise raames Itaalias, mille tegi 29. aprillil 2024 parquet du procureur du Roi de Bruxelles (Brüsseli kuninglik prokuratuur, Belgia), et täita tribunal de première instance francophone de Bruxelles'i (Brüsseli prantsuskeelne esimese astme kohus, Belgia) poolt RT-le mõistetud vabadusekaotuslikku karistust.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Raamotsus 2002/584

3 Raamotsuse 2002/584 põhjendused 6 ja 12 on sõnastatud järgmiselt:

„(6) Käesolevas raamotsuses sätestatud Euroopa vahistamismäärus on esimene kindel meede kriminaalõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mida Euroopa Ülemkogu nimetas õigusalase koostöö nurgakiviks.

[…]

(12) Käesolev raamotsus austab põhiõigusi ja järgib põhimõtteid, mida tunnustatakse [ELL] artiklis 6 ja mis on kajastatud [hartas], eelkõige selle VI peatükis. […]“.

4 Raamotsuse artikli 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6.“

5 Raamotsuse artiklis 4a „Otsused, mis tehakse pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik isiklikult ei ilmunud“ on ette nähtud:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib samuti keelduda täitmast Euroopa vahistamismäärust, mis on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, kui isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud kui Euroopa vahistamismääruses märgitakse, et kooskõlas vahistamismääruse teinud liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides määratletud täiendavate menetlusnõuetega

a) ja õigeaegselt
   i) esitati asjakohasele isikule kohtukutse isiklikult ning seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel asjaomane otsus tehti, või sai asjaomane isik tegelikult muul viisil ametliku teabe selle kohta, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti, sellisel viisil, et ühemõtteliselt tehti kindlaks, et asjaomane isik oli kavandatud kohtulikust arutelust teadlik,

   ning
   ii) teavitati asjaomast isikut sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule,

   või

b) on asjaomane isik, olles kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, andnud volitused enda kohtulikul arutelul kaitsmiseks asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustajale, kes teda kohtulikul arutelul ka kaitses,

   või

c) pärast seda, kui asjaomasele isikule otsus kätte toimetati ning teda teavitati selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine:
   i) teatas asjaomane isik selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust,

   või
   ii) ei taotlenud asjaomane isik asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul

   või

d) ei toimetatud asjaomasele isikule otsust isiklikult kätte, kuid
   i) see toimetatakse talle isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist ning teda teavitatakse selgesõnaliselt tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine,

   ning
   ii) teda teavitatakse ajavahemikust, mille jooksul peab ta taotlema asja uuesti läbivaatamist või kaebama otsuse edasi, nagu on esitatud asjaomases Euroopa vahistamismääruses.

2. Kui Euroopa vahistamismäärus antakse välja vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks lõike 1 punktis d sätestatud tingimuste kohaselt ning asjaomane isik ei ole saanud eelnevalt ametlikku teavet tema suhtes algatatud kriminaalmenetluse kohta, võib kõnealune isik, kui teda teavitatakse Euroopa vahistamismääruse sisust, taotleda otsuse ärakirja enne seda, kui ta üle antakse. Kohe pärast seda, kui vahistamismääruse teinud asutust on nimetatud taotlusest teavitatud, esitab vahistamismääruse teinud asutus otsuse ärakirja täidesaatva asutuse kaudu väljanõutavale isikule. Väljanõutava isiku taotlus ei tohi lükata edasi üleandmise menetlust ega lükata edasi Euroopa vahistamismääruse täitmise otsust. Otsus esitatakse asjaomasele isikule üksnes teavitamise eesmärgil; seda ei käsitleta otsuse ametliku kättetoimetamisena ning sellest ei hakata lugema mis tahes ajalisi piiranguid, mida kohaldatakse uuesti läbivaatamise või edasikaebamise suhtes.

3. Kui isiku üleandmine toimub lõike 1 punktis d sätestatud tingimuste kohaselt ja kõnealune isik on taotlenud asja uuesti läbivaatamist või kaevanud otsuse edasi, vaadatakse kõnealust läbivaatamist või apellatsioonimenetlust ootava isiku kinnipidamine nimetatud menetluse lõpuleviimiseni üle kooskõlas otsuse teinud liikmesriigi seadusega kas regulaarselt või asjaomase isiku taotlusel. Selline läbivaatamine sisaldab eelkõige võimalust kinnipidamine peatada või katkestada. Asja uuesti läbivaatamine või apellatsioonimenetlus algab õigeaegselt pärast üleandmist.“

Raamotsus 2009/299

6 Raamotsuse 2009/299 põhjendused 1, 14 ja 15 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Süüdistatava õigus ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule on hõlmatud [EIÕK] artiklis 6 sätestatud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele Euroopa Inimõiguste Kohtu tõlgenduses. Kohus on samuti märkinud, et süüdistatava õigus ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule ei ole absoluutne ning et teatud tingimustel võib süüdistatav omal vabal tahtel selgesõnaliselt või vaikimisi, kuid ühemõtteliselt, nimetatud õigusest loobuda.

[…]

(14) Käesolevas raamotsuses piirdutakse mittetunnustamise põhjuste määratluste viimistlemisega aktides, millega rakendatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet. Seetõttu piirdub näiteks asja uuesti läbivaatamise taotlemise õigust käsitlevate sätete kohaldamisala kõnealuste mittetunnustamise põhjuste määratlemisega. Nende sätete eesmärk ei ole liikmesriikide õigusaktide ühtlustamine. Käesolev raamotsus ei piira selliste tulevaste Euroopa Liidu õigusaktide kohaldamist, mille eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigusaktid kriminaalõiguse valdkonnas.

(15) Mittetunnustamise põhjused on vabatahtlikud. Siiski juhinduvad liikmesriigid kõnealuste põhjuste siseriiklikusse õigusesse ülevõtmisel eelkõige õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele, võttes arvesse käesoleva raamotsuse üldist eesmärki, milleks on edendada isikute menetlusõigusi ning hõlbustada kriminaalasjades tehtavat õigusalast koostööd“.

7 Raamotsuse artikli 1 „Eesmärgid ja reguleerimisala“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesoleva raamotsuse eesmärgid on edendada nende isikute menetlusõigusi, kelle suhtes on algatatud kriminaalmenetlus, ning samal ajal hõlbustada kriminaalasjades tehtavat õigusalast koostööd ja eelkõige parandada liikmesriikidevahelist kohtuotsuste vastastikust tunnustamist.“

Direktiiv 2012/13

8 Direktiivi 2012/13 artikkel 6 „Õigus saada teavet süüdistuse kohta“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriik tagab, et kahtlustatavale või süüdistatavale isikule antakse teavet kuriteo kohta, mille toimepanemises teda kahtlustatakse või süüdistatakse. Seda teavet antakse viivitamata ja vajaliku üksikasjalikkusega, et tagada õiglane menetlus ning võimaldada tõhusalt kasutada kaitseõigust.

[…]

3. Liikmesriik tagab, et hiljemalt süüdistuse asjaolude esitamisel kohtule antakse üksikasjalikku teavet süüdistuse kohta, sealhulgas kuriteo olemuse ja liigi ning süüdistatava isiku kuriteos osalemise laadi kohta.

[…]“.

Direktiiv 2013/48

9 Direktiivi 2013/48 artiklis 3 „Õigus kaitsjale kriminaalmenetluses“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kahtlustataval ja süüdistataval isikul on õigus kasutada kaitsjat nii pika aja jooksul ja sellisel viisil, mis annab asjaomasele isikule võimaluse kasutada oma kaitseõigust otstarbekalt ja tõhusalt.

[…]

4. Liikmesriigid püüavad teha üldteabe kättesaadavaks, et aidata kahtlustatavat või süüdistatavat isikut kaitsja saamisel.

Ilma et see piiraks siseriiklikku õigust, mille kohaselt kaitsja kohalolek on kohustuslik, peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed selle tagamiseks, et kahtlustataval või süüdistataval isikul, kellelt on võetud vabadus, on võimalik kasutada tõhusalt oma õigust kaitsjale, välja arvatud juhul, kui ta on sellest õigusest kooskõlas artikliga 9 loobunud.

[…]“.

Direktiiv (EL) 2016/343

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1), artiklis 8 „Õigus viibida kohtulikul arutelul“ on ette nähtud:

„[…]

2. Liikmesriigid võivad näha ette, et kohtulik arutelu, mille tulemusena otsustatakse kahtlustatava või süüdistatava süü või süütuse üle, võib toimuda ilma tema kohalviibimiseta, kui

a) kahtlustatavat või süüdistatavat teavitati õigel ajal kohtulikust arutelust ja mitteilmumise tagajärgedest või

b) kahtlustatavat või süüdistatavat, keda on kohtulikust arutelust teavitatud, esindab volitatud kaitsja, kelle on valinud kahtlustatav või süüdistatav või kelle on määranud riik.

[…]

4. Kui liikmesriigid võimaldavad viia läbi kohtulikku arutelu kahtlustatava või süüdistatava puudumisel, kuid käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud tingimusi ei ole võimalik täita, kuna kahtlustatava või süüdistatava asukohta ei ole võimalik mõistlikele pingutustele vaatamata kindlaks teha, võivad liikmesriigid ette näha, et otsuse saab siiski teha ja täitmisele pöörata. Sellisel juhul tagavad liikmesriigid, et kahtlustatava või süüdistatava otsusest teavitamisel, eelkõige siis, kui nad tabatakse, teavitatakse neid ka võimalusest asjaomane otsus vaidlustada ja õigusest taotleda artikli 9 kohaselt uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit.

[…]“.

11 Selle direktiivi artiklis 9 „Õigus taotleda uut kohtulikku arutelu“ on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et kui kahtlustatav või süüdistatav ei viibinud teda puudutaval kohtulikul arutelul ja artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimused ei olnud täidetud, on asjaomasel isikul õigus uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile, mis võimaldab kohtuasja, sealhulgas uued tõendid, uuesti sisuliselt läbi vaadata, mis võib viia algse otsuse tühistamiseni. Sellega seoses tagavad liikmesriigid, et asjaomasel kahtlustataval ja süüdistataval on õigus kohal viibida ja kooskõlas riigisiseste menetlusnormidega tõhusalt osaleda ning kasutada kaitseõigust.“

Riigisisene õigus

Itaalia õigus

12 Itaalia põhiseaduse artiklis 24 on sätestatud:

„Igaühel on õigus pöörduda kohtusse oma õiguste ja õiguspäraste huvide kaitseks.

Kaitseõigused on puutumatud menetluse kõigis etappides ja astmetes.

Asjakohased meetmed tagavad, et puudustkannatavatel isikutel on võimalus pöörduda mis tahes kohtusse ja end seal kaitsta.

[…]“.

13 22. aprilli 2005. aasta seaduse nr 69 – Sätted riigisisese õiguse kooskõlla viimiseks nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsusega 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (legge n. 69 – Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al

mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri; *GURI* nr 98, 29.4.2005, lk 6; edaspidi „seadus nr 69/2005") artiklis 2 „Põhiõiguste austamine ja põhiseaduslikud tagatised" on ette nähtud:

„Euroopa vahistamismääruse täitmisel ei tohi mingil juhul rikkuda riigi põhiseadusliku korra ülimuslikke põhimõtteid, isikute võõrandamatuid õigusi, mida põhiseadus tunnustab, [ELL] artiklis 6 tunnustatud põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid ega [EIÕK] ning selle lisaprotokollidega tagatud põhiõigusi."

14 Seaduse nr 69/2005 artikli 6 „Euroopa vahistamismääruse sisu passiivse üleandmise menetluses" lõigetes 1, 1 *bis* ja 2 on sätestatud:

„1. Euroopa vahistamismäärus peab sisaldama järgmist teavet:

a) tagaotsitava isikuandmed ja kodakondsus;

b) vahistamismääruse teinud õigusasutuse nimi, aadress, telefoni- ja faksinumber ning elektronposti aadress;

c) tõendid täidetava kohtuotsuse, kaitsemeetme või mis tahes muu sama jõuga täidetava kohtuotsuse kohta, mis kuulub käesoleva seaduse artiklite 7 ja 8 kohaldamisalasse;

d) süüteo olemus ja õiguslik kvalifikatsioon;

e) süüteo toimepaneku tehiolude kirjeldus, sealhulgas aeg, koht ja tagaotsitava isiku kuriteos osalemise laad;

f) lõpliku kohtuotsuse olemasolu korral määratud karistus või ülejäänud juhtudel kuriteo eest ette nähtud karistuse miinimum- ja maksimummäär vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguse alusel;

g) võimaluse korral muud süüteo tagajärjed.

1. *bis* Juhul kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud selleks, et täita vabaduskaotuslikku karistust või julgeolekumeedet, mida kohaldatakse pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik isiklikult ei ilmunud, peab see lisaks sisaldama viidet vähemalt ühele järgmisele tingimusele:

a) asjaomasele isikule esitati õigeaegselt kohtukutse isiklikult või muul asjakohasel viisil, mis tagas ühemõtteliselt, et ta oli teadlik sellest, millal ja kus toimub kohtulik arutelu, mille tulemusel tehti tema kohalolekuta otsus, ning sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule;

b) asjaomast isikut, kes oli tema suhtes toimuvast kohtulikust arutelust teadlik, kaitses kohtulikul arutelul, mille tulemusel viidatud otsus tehti, kaitsja, kelle nimetas asjaomane isik ise või kelle kohus määras;

c) pärast seda, kui asjaomasele isikule toimetati kätte otsus, mille täitmist taotletakse, ning teda teavitati õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata, mille tulemusel toimuvas menetluses tal on õigus osaleda ja mis võimaldab otsuse sisulist uuesti läbivaatamist, ka uue tõendusmaterjali lisamise kaudu, ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine, teatas asjaomane isik selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust, ega taotlenud asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul;

d) asjaomasele isikule ei toimetatud otsust isiklikult kätte, kuid see toimetatakse talle isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist vahistamismääruse teinud liikmesriigile ning teda teavitatakse selgesõnaliselt nii tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata, mille tulemusel toimuvas menetluses tal on õigus osaleda ja mis võimaldab otsuse sisulist uuesti läbivaatamist, ka uue tõendusmaterjali lisamise kaudu, ja mille tulemuseks võib olla viidatud otsuse tühistamine, kui ka ajavahemikust, mille jooksul peab ta taotlema asja uuesti läbivaatamist või kaebama otsuse edasi.

2. Kui Euroopa vahistamismäärus ei sisalda lõike 1 punktides a, c, d, e ja f sätestatud teavet või viidet vähemalt ühe lõikes 1 *bis* sätestatud tingimuse täidetusele, teeb kohus otsuse artikli 16 alusel. Kohus teeb samasuguse otsuse juhul, kui ta peab vajalikuks saada täiendavaid tõendeid, et tuvastada, kas tegemist on ühe olukorraga nendest, mis on ette nähtud artiklites 18, 18 *bis*, 18 *ter* ja 19.“

15 Selle seaduse artiklis 18 *ter* „Otsused, mis on tehtud süüdistatava puudumisel“ on ette nähtud:

„1. Kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud selleks, et täita karistust või julgeolekumeedet, mida kohaldatakse pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik isiklikult ei ilmunud, võib apellatsioonikohus keelduda isiku üleandmisest ka juhul, kui Euroopa vahistamismäärus ei sisalda viidet ühelegi artikli 6 lõikes 1 *bis* sätestatud tingimusele ning vahistamismääruse teinud liikmesriik ei ole nende tingimuste kohta teavet edastanud ka pärast artikli 16 alusel saadetud taotlust.

2. Lõikes 1 sätestatud juhtudel võib apellatsioonikohus siiski lubada isiku üle anda, juhul kui on kindlalt tõendatud, et asjaomane isik oli kohtulikust arutelust teadlik või et ta loobus kohtulikust arutelust teada saamisest vabatahtlikult.

3. Juhul kui on täidetud artikli 6 lõike 1 *bis* punktis d sätestatud tingimused, võib isik, kelle üleandmist taotletakse ning kes ei ole saanud eelnevalt teavet tema suhtes algatatud kriminaalmenetluse kohta, taotleda, et talle edastataks selle kohtuotsuse ärakiri, millel Euroopa vahistamismäärus põhineb. Taotlus ei kujuta endast mitte ühelgi juhul üleandmismenetluse ega Euroopa vahistamismääruse täitmise otsuse edasilükkamise alust. Apellatsioonikohus saadab taotluse vahistamismääruse teinud asutusele viivituseta edasi.“

Belgia õigus

16 Belgia kriminaalmenetluse seadustiku (code d’instruction criminelle) artiklis 186 on sätestatud:

„Kui kohtusse kutsutud isik või teda esindav kaitsja ei ilmu kohtusse kohtukutses määratud päeval ja kellaajal, langetatakse tagaseljaotsus.“

17 Seadustiku artikli 187 lõikes 1 on sätestatud:

„Tagaseljaotsusega süüdimõistetud isik võib esitada otsuse peale kaja 15 päeva jooksul alates selle kättetoimetamisest.

Kui kohtuotsust ei toimetatud talle kätte, võib tagaseljaotsusega süüdimõistetud isik esitada kaja oma kriminaalkorras süüdimõistmise osas 15 päeva jooksul alates päevast, mil ta saab teada kättetoimetamisest.

Kui ta sai sellest teada Euroopa vahistamismääruse või väljaandmistaotluse kättetoimetamise kaudu või kui 15-päevane tähtaeg ei ole tema välisriigis vahistamise ajal veel möödunud, võib ta esitada kaja 15 päeva jooksul alates hetkest, mil ta üle anti või välismaal vabastati.

Kui ei ole tõendatud, et ta sai kättetoimetamisest teada, võib tagaseljaotsusega süüdimõistetud isik esitada kaja kuni karistuse aegumistähtaegade möödumiseni. Ta võib esitada kaja tsiviilkorras süüdimõistmise osas kuni kohtuotsuse täitmiseni.

[…]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

18 Parquet du procureur du Roi de Bruxelles (Brüsseli kuninglik prokuratuur) tegi 29. aprillil 2024 Euroopa vahistamismääruse RT suhtes (edaspidi „kõnealune Euroopa vahistamismäärus“); RT-l on Prantsusmaa ja Mali kodakondsus ning Mali diplomaatiline pass; vahistamismääruse eesmärk on pöörata täitmisele kaheaastane vabadusekaotuslik karistus, mille mõistis RT-le tribunal de première instance francophone de Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne esimese astme kohus) 18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsusega Belgia karistusseadustiku artikli 100 *ter*, artikli 432 lõike 1 esimese ja teise lõigu ja lõike 3 ning artikli 432 lõike 2 esimese lõigu alusel alaealise lapse tagastamisest keeldumise ja üle viie päeva välismaal kinnipidamise eest (edaspidi „18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsus“).

19 Eelotsusetaotlusest nähtub, et 18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsus tehti tagaselja kohtulikul arutelul, mis toimus ilma, et süüdistusakti oleks RT-le tegelikult kätte toimetatud, ja seega ilma, et RT ise või tema volitatud või kohtu määratud kaitsja oleks selles menetluses toimunud kohtuistungil kohal viibinud.

20 18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsuse aluseks olnud asjaolud, nagu need nähtuvad eelotsusetaotlusest, võib kokku võtta järgmiselt. Pärast seda, kui tema suhe JGga 2018. aastal lõppes, kolis RT Malisse oma tütre UMTGga, kes sündis 3. novembril 2015 Brüsselis. Nii toimides rikkus RT väidetavalt tribunal de première instance francophone de Bruxelles’i (Brüsseli prantsuskeelne esimese astme kohus) 26. juuni ja 24. septembri 2019. aasta kohtuotsuseid, millest nähtub eeskätt, et UMTG pidi asuma peamiselt elama Belgiasse JG juurde.

21 RT vahistati 20. juunil 2024 Itaaliasse saabumisel ja võeti kõnealuse Euroopa vahistamismääruse täitmiseks vahi alla. Eelotsusetaotluse esitanud kohus Corte d’appello di Roma (Rooma apellatsioonikohus, Itaalia) kuulas 22. juunil 2024 ära RT, kes ei nõustunud enda üleandmisega Belgia ametiasutustele. RT väitis eelkõige, et Mali kohtud on andnud talle UMTG hooldusõiguse

ja et JG oli väljendanud oma nõusolekut UMTG minekuga Malisse. RT palus 2. juuli 2024. aasta kohtuistungil eeskätt, et selle vahistamismääruse täitmisest keeldutaks ja määrataks tema vabastamine.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu palvel teatas Belgia justiitsministeerium 8. juuli 2024. aasta kirjas, et RT kutsuti tähitud kirjaga tribunal de première instance francophone de Bruxelles'i (Brüsseli prantsuskeelne esimese astme kohus) 4. oktoobri 2023. aasta kohtuistungile menetluses, milles tehti 18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsus. Kuna see isik ei ilmunud kohtuistungile ja teda ei esindanud kohtuistungil kaitsja, tehti see kohtuotsus tagaselja, pärast mittevõistlevat menetlust. Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et nii sellest kirjast kui ka kõnealusest Euroopa vahistamismäärusest nähtub, et üleandmise korral Belgia ametiasutustele võib RT 15 päeva jooksul alates kättetoimetamisest esitada 18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsuse peale kaja tribunal de première instance francophone de Bruxelles'ile (Brüsseli prantsuskeelne esimese astme kohus), ning kui see kaja tunnistataks vastuvõetavaks, toob see kaasa nii selle kohtuotsuse tühistamise kui ka uue kohtuliku arutamise, milles tal oleksid samad õigused kui need, mis tal oleksid olnud nimetatud kohtuotsuse aluseks olnud menetluses. Lisaks on RT-l tema sõnul 30 päeva jooksul alates kättetoimetamisest võimalus esitada 18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsuse peale apellatsioonkaebus cour d'appel de Bruxelles'ile (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia). Mõlemal juhul nõustavat RTd kohustuslikus korras kaitsja, kelle ta on määranud kas ise või kelle nimetab tasuta õigusabi büroo; tal oleks piisav tähtaeg oma kaitse ettevalmistamiseks ja ta võiks taotleda enda vabastamist.

23 11. juuli 2024. aasta kohtumäärusega jättis eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks rahuldamata RT taotluse ta vabastada ja märkis teiseks, et määras 24. septembrile 2024 kohtuistungi, et teha sisuline otsus kõnealuse Euroopa vahistamismääruse täitmise kohta.

24 Kuna seadus nr 69/2005, millega rakendatakse raamotsust 2002/584, ei näe selle kohtu sõnul ette võimalust keelduda RT üleandmisest sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas see seadus on kooskõlas Itaalia põhiseaduse ja liidu õigusega. Nagu nähtub tema sõnul Corte costituzionale (Itaalia konstitutsioonikohus) ja Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) praktikast, ei ole Itaalias võimalik kriminaalmenetlust läbi viia ilma, et süüdistatavat esindaks kaitsja, ja seda isegi siis, kui see süüdistatav isiklikult kohale ei ilmu. Tegemist on põhiseadusliku põhimõttega, mida eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul kinnitavad harta artikkel 48 ja EIÕK artikkel 6 ning millega on ELL artiklist 6 ja raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikest 3 lähtudes vastuolus Euroopa vahistamismääruse täitmine sellise vabadusekaotusliku karistuse täitmiseks, mis on mõistetud nii, et süüdistatavat ei esindanud kaitsja, ja seega tema kaitseõigusi rikkudes.

25 Selles kontekstis viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus pooleliolevas kohtuasjas C-40/24 Derterti Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus) 19. detsembri 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlusele, mis käsitleb eelkõige samu probleeme, mis on kõne all põhikohtuasjas.

26 Neil asjaoludel otsustas Corte d'appello di Roma (Rooma apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas

a. [ELL] artiklit 6, [harta] artikli 48 lõiget 2 ja artikli 52 lõikeid 3 ning 4,

b. [EIÕK] artikli 6 lõike 3 punkti c,

c. raamotsuse [2002/584] artikli 1 lõiget 3 ja artiklit 4a,

d. direktiivi [2012/13] artiklit 6 ja

e. direktiivi [2013/48] artiklit 3

tuleb tervikuna tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, nagu Itaalia õigusnormid, mis on ette nähtud seaduse nr 69/2005 artiklites 2, 6 ja 18 *ter*, mis ei luba Corte d'appellol (apellatsioonikohus, Itaalia) kui taotluse saanud liikmesriigi pädeval kohtul keelduda isiku üleandmisest vahistamismääruse teinud liikmesriigile sellise Euroopa vahistamismääruse alusel, mis tehti vahistamismääruse teinud liikmesriigis niisuguse süüdimõistva kohtuotsuse alusel, millega nähakse ette vabadusekaotuslik karistus, kriminaalmenetluse tulemusel, mis viidi läbi süüdistatava enda või kohtu poolt nimetatud õigusnõustaja kohalolekuta ning igal juhul ilma tõhusa kaitseta, ka juhtudel, mil süüdimõistetul on – pärast Euroopa vahistamismääruse täitmist – õigus süüdimõistva kohtuotsuse kättetoimetamisele ning ta saab selle kohtuotsuse peale esitada kaja või apellatsioonkaebuse?"

Eelotsuse kiirmenetluse kohaldamise taotlus

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas taotluse lahendada käesolev eelotsusetaotlus Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 23a esimeses lõigus ja Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud eelotsuse kiirmenetluses.

28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus põhjendab seda taotlust sellega, et RT on alates 20. juunist 2024 vahi all.

29 Seoses sellega tuleb esimesena märkida, et käesolev eelotsusetaotlus puudutab eeskätt raamotsuse 2002/584, direktiivi 2012/13 ja direktiivi 2013/48 tõlgendamist, mis kuuluvad EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alla, mis puudutab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. Eelotsusetaotlust on seega võimalik lahendada eelotsuse kiirmenetluses.

30 Mis puudutab teisena kiireloomulisuse tingimust, siis see tingimus on täidetud eelkõige juhul, kui põhikohtuasjas kõne all olevalt isikult on hetkel võetud vabadus ja tema vahi alla jätmine sõltub põhikohtuasja vaidluse lahendusest, kusjuures olgu täpsustatud, et asjaomase isiku olukorda tuleb hinnata selle kuupäeva seisuga, mil vaadatakse läbi eelotsusetaotluse kiirmenetluses lahendamise taotlus (14. mai 2024. aasta kohtuotsus Stachev, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest ühelt poolt, et RT-lt on alates 20. juunist 2024 tõepoolest võetud vabadus ja ta oli selles olukorras selle kuupäeva seisuga, mil vaadati läbi taotlus lahendada eelotsusetaotlus kiirmenetluses.

32 Teiselt poolt märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, et sõltuvalt vastusest, mille Euroopa Kohus annab eelotsuse küsimusele, võib ta keelduda kõnealuse Euroopa vahistamismääruse täitmisest ja seega teha määruse RT vabastamiseks.

33 Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohtu esimene koda 1. augustil 2024 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotluse lahendada käesolev eelotsusetaotlus eelotsusetaotluse kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimuse analüüs

34 Kodukorra artikli 99 kohaselt võib Euroopa Kohus, kui eelotsuse küsimusele võib vastuse selgelt tuletada kohtupraktikast või kui küsimusele antav vastus ei tekita põhjendatud kahtlust, lahendada kohtuasja igal ajal ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist põhistatud määrusega.

35 Käesolevas kohtuasjas tuleb seda sätet kohaldada.

36 Oma ainsa küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas raamotsuse 2002/584 artiklit 4a koostoimes ELL artikliga 6, harta artikli 48 lõikega 2 ja artikli 52 lõigetega 3 ja 4, EIÕK artikli 6 lõike 3 punktiga c, selle raamotsuse artikli 1 lõikega 3, direktiivi 2012/13 artikliga 6 ja direktiivi 2013/48 artikliga 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, mis ei võimalda vahistamismäärust täitval õigusasutusel keelduda asjaomase isiku üleandmisest sellise Euroopa vahistamismääruse alusel, mis tehti vahistamismääruse teinud liikmesriigis sellele isikule mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täitmiseks, kui see isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, ning teda ei esindanud tema enda määratud või kohtu nimetatud kaitsja, ning igal juhul ilma tõhusa kaitseta, olukorras, milles sellele isikule toimetatakse pärast üleandmist kätte tagaselja tehtud kohtuotsus ning ta saab selle kohtuotsuse peale esitada kaja või apellatsioonkaebuse.

37 Kõigepealt tuleb märkida, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et nii liikmesriikide vastastikuse usalduse põhimõte kui ka vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis ise tugineb liikmesriikidevahelisele vastastikusele usaldusele, on liidu õiguses ülimalt olulised, kuna need võimaldavad luua ja säilitada sisepiirideta ala. Täpsemalt on vastastikuse usalduse põhimõtte kohaselt iga liikmesriik kohustatud eeskätt vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala osas eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (31. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Puig Gordi jt, C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 93, ning 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus GN (lapse parimatel huvidel põhinev keeldumise alus), C-261/22, EU:C:2023:1017, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 Liidu õiguse rakendamisel on liikmesriigid seega kohustatud eeldama, et teised liikmesriigid järgivad põhiõigusi, mistõttu ei või nad nõuda teiselt liikmesriigilt põhiõiguste riigisisest kaitset kõrgemal tasemel, kui on tagatud liidu õigusega, ega kontrollida – välja arvatud erandjuhtudel –, kas see teine liikmesriik on tegelikult konkreetsel juhul järginud liidu tagatud põhiõigusi (18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punkt 192, ja 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus GN (lapse parimatel huvidel põhinev keeldumise alus), C-261/22, EU:C:2023:1017, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 Selles kontekstis on raamotsus 2002/584 kuritegude toimepanemises süüdi mõistetute või kahtlustatavate üleandmise lihtsustatud ja tõhusa süsteemi sisseviimisega mõeldud hõlbustama ja kiirendama õigusalast koostööd, et aidata saavutada liidule antud eesmärki kujuneda vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks, põhinedes suurel usaldusel, mis peab liikmesriikide vahel olema (21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus GN (lapse parimatel huvidel põhinev keeldumise alus), C-261/22, EU:C:2023:1017, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Vastastikuse tunnustamise põhimõte – mille esimene kindel meede on raamotsuse 2002/584 põhjenduse 6 kohaselt selles raamotsuses ette nähtud Euroopa vahistamismäärus – on kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö „nurgakivi“. Seda põhimõtet on väljendatud raamotsuse artikli 1 lõikes 2, mille kohaselt on liikmesriigid kohustatud mis tahes Euroopa vahistamismääruse täitma selle põhimõtte alusel ja vastavalt raamotsuse sätetele (21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus GN (lapse parimatel huvidel põhinev keeldumise alus), C-261/22, EU:C:2023:1017, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus G. K. jt (Euroopa Prokuratuur), C-281/22, EU:C:2023:1018, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Sellest järeldub ühelt poolt, et vahistamismäärust täitvad õigusasutused võivad keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest üksnes põhjustel, mis tulenevad raamotsusest 2002/584, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus. Teiselt poolt, kuivõrd üldreegel on Euroopa vahistamismääruse täitmine, on täitmisest keeldumine erand, mida tuleb tõlgendada kitsalt (21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus GN (lapse parimatel huvidel põhinev keeldumise alus), C-261/22, EU:C:2023:1017, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Eeskätt raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõige 1 kujutab endast erandit reeglist, mille kohaselt peab vahistamismäärust täitev õigusasutus tagaotsitava vahistamismääruse teinud liikmesriigile üle andma, ning seega tuleb seda tõlgendada kitsalt (vt selle kohta 23. märtsi 2023. aasta kohtuotsus LU ja PH (katseaja tühistamine), C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 55).

43 Esimesena tuleneb aga juba selle sõnastusest, et vahistamismäärust täitev õigusasutus võib keelduda täitmast Euroopa vahistamismäärust, mis on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, kui isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud juhul, kui Euroopa vahistamismääruses märgitakse, et selle sätte punktides a–d sätestatud tingimused on täidetud (23. märtsi 2023. aasta kohtuotsus LU ja PH (katseaja tühistamine), C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

44 Sellega seoses tuleb märkida, et artikkel 4a piirab seega võimalust keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, loetledes täpselt ja ühtselt tingimused, mille puhul ei tohi keelduda sellise otsuse tunnustamisest ja täitmisest, mis tehakse pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik isiklikult ei ilmunud (23. märtsi 2023. aasta kohtuotsus LU ja PH (katseaja tühistamine), C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

45 Järelikult on vahistamismäärust täitev õigusasutus juhul, kui on kindlaks tehtud, et üks raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 punktides a, b, c või d sätestatud tingimustest on täidetud, kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitma vaatamata sellele, et asjaomane isik puudus kohtulikult arutelult, mille tulemusel otsus tehti (17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, punkt 41).

46 Mis puudutab raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 punkti d, mis on käesoleval juhul asjakohane, kuna eelotsusetaotlusest nähtub, et RT ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel tehti otsus, st 18. oktoobri 2023. aasta kohtuotsus, talle ei toimetatud seda kohtuotsust isiklikult kätte ning asjaomases Euroopa vahistamismääruses on märgitud, et ta võib esitada selle kohtuotsuse peale kaja või kaebuse vastavalt 15 või 30 päeva jooksul alates kättetoimetamisest, siis ei ole selles sättes viidatud kaitsja nõustamisele selles menetluses.

47 Eelkõige ei nähtu artikli 4a lõike 1 punkti d sõnastusest, et vahistamismäärust täitev õigusasutus saaks keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kui isiku suhtes on tehtud see vahistamismäärus kohtuliku arutelu tulemusel, millele ta isiklikult ei ilmunud, kuna teda ei esinda tema enda määratud või kohtu nimetatud kaitsja. Seega tähendaks teistmoodi kokkuleppimine seda, et raamotsusesse 2002/584 lisataks Euroopa vahistamismääruse täitmise tingimus, mida liidu seadusandja ei ole ette näinud.

48 Teisena, mis puudutab raamotsuse 2002/584 artikli 4a kujunemislugu ja eesmärke, siis on Euroopa Kohus juba sedastanud, et selle sätte eesmärk on tagada kaitse kõrge tase ja võimaldada vahistamismäärust täitval õigusasutusel asjaomane isik üle anda hoolimata sellest, et ta puudus kohtulikult arutelult, mis viis tema süüdimõistmiseni, tagades samal ajal täielikult tema kaitseõigused. Konkreetsemalt – nagu nähtub sõnaselgelt raamotsuse 2009/299 artiklist 1 koostoimes selle raamotsuse põhjendustega 1 ja 15 – lisati artikkel 4a raamotsusesse 2002/584 eesmärgiga kaitsta süüdistatava õigust ilmuda isiklikult tema suhtes toimuva kriminaalmenetluse kohtulikule arutelule, parandades samas liikmesriikidevahelist kohtuotsuste vastastikust tunnustamist (23. märtsi 2023. aasta kohtuotsus LU ja PH (katseaja tühistamine), C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

49 Raamotsusega 2009/299 kaotati ühtlasi raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 1, mis lubas tagaseljaotsuse täitmiseks tehtud Euroopa vahistamismääruse korral ja juhul, kui asjaomast isikut ei olnud teavitatud tagaseljaotsuseni viinud kohtuistungi kuupäevast ja kohast, vahistamismäärust täitval õigusasutusel seada üleandmise tingimuseks, et vahistamismääruse teinud õigusasutus annab talle piisava tagatise, et sellel isikul on pärast võimalus taotleda asja uuesti läbivaatamist vahistamismääruse teinud liikmesriigis ning olla istungil kohal.

50 Seega nõuab raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 punkti d alapunkt i kaitseõiguste ja õiguse kaitsjale tagamiseks, et tagaselja süüdi mõistetud isikul oleks „õigu[s] taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine“.

51 Lisaks on oluline märkida, et ühelt poolt kehtestatakse raamotsusega 2002/584 vastastikuse tunnustamise süsteem, mis põhineb vastastikuse usalduse põhimõttel, ning – nagu nähtub raamotsuse 2009/299 põhjendusest 14 – et raamotsuse eesmärk ei ole sel moel liikmesriikide õigusaktide ühtlustamine.

52 Teiselt poolt tuleb märkida, et see nõue, et isikul peab olema õigus taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata, mis võimaldab asja sisulist uuesti läbivaatamist, vastab direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 4 ja artiklis 9 sätestatud nõudele juhuks, kui liikmesriigid võimaldavad viia läbi kohtulikku arutelu kahtlustatava või süüdistatava puudumisel, kuid selle direktiivi artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimusi ja eeskätt tingimust, et isikut teavitati kohtuistungi toimumisest, ei ole võimalik täita, kuna tema asukohta ei olnud võimalik mõistlikele pingutustele vaatamata kindlaks teha.

53 Eeltoodust tuleneb, et raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 punkti d ei saa tõlgendada nii, et vahistamismäärust täitev õigusasutus võib keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest põhjusel, et asjaomast isikut ei esindanud menetluses, mille tulemusel otsus tehti, tema enda määratud või kohtu nimetatud kaitsja, ning veelgi vähem nii, et selle sättega on vastuolus

põhikohtuasjas kõne all olevad Itaalia õigusnormid osas, milles selline keeldumine ei ole lubatud, ja seda vaatamata sellele, et need õigusnormid näevad ette, et Itaalias ei ole lubatud teha tagaseljaotsust olukorras, kus kohus ei ole nimetanud kaitsjat.

54 Kolmandana ei lükka seda tõlgendust ümber ei direktiiv 2012/13 ega direktiiv 2013/48, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus samuti viitab, ilma et ta oleks selgitanud oma sellekohaseid kahtlusi. Niivõrd, kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas need direktiivid panevad liikmesriikidele kohustuse tagada, et kahtlustatavat või süüdistatavat abistab kaitsja, kelle kohus nimetab kohtumenetluses, mille tulemusel võidakse isik tagaselja süüdi mõista, tuleb märkida, et see küsimus ei ole asjakohane selle kindlakstegemisel, millistel juhtudel on Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumine raamotsuse 2002/584 artikli 4a alusel lubatud.

55 Piisab nimelt, kui meenutada, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei saa vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguse võimalik vastuolu direktiivi sätetega olla põhjus, mis võiks viia Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumiseni. Nimelt võimaldaks direktiivi sätetele tuginemine selleks, et takistada Euroopa vahistamismääruse täitmist, kõrvale hiilida süsteemist, mis on kehtestatud raamotsusega 2002/584, mis näeb täitmata jätmise alused ette ammendavalt (vt selle kohta 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, punktid 46 ja 47).

56 Neljandana tuleb raamotsuse 2002/584 artiklit 4a lisaks tõlgendada ja kohaldada kooskõlas harta artikli 47 teise ja kolmanda lõiguga ning artikliga 48, mis – nagu on täpsustatud selgitustes harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17) – vastavad EIÕK artiklile 6. Seega peab Euroopa Kohus tagama, et tema tõlgendus harta artikli 47 teisele ja kolmandale lõigule ning artiklile 48 kindlustab kaitse tasemel, mis ei ole vastuolus EIÕK artiklis 6 – nagu Euroopa Inimõiguste Kohus on seda tõlgendanud – tagatud kaitse tasemega (23. märtsi 2023. aasta kohtuotsus LU ja PH (katseaja tühistamine), C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

57 Ent kooskõlas selle kohtupraktikaga on Euroopa Kohus juba otsustanud, et raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 punktides a–d nimetatud juhtudel ei riiva Euroopa vahistamismääruse täitmine asjaomase isiku kaitseõigusi ega õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, mis on sätestatud harta artiklis 47 ja artikli 48 lõikes 2 (vt selle kohta 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punktid 47–54, ning 23. märtsi 2023. aasta kohtuotsus LU ja PH (katseaja tühistamine), C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 73 ja seal viidatud kohtupraktika).

58 Euroopa Kohus sedastas lisaks, et raamotsusesse 2002/584 selle sätte lisanud raamotsuse 2009/299 vastuvõtmise eesmärk oli nende raskuste kõrvaldamine, mis tekivad niisuguste kohtuotsuste vastastikusel tunnustamisel, mille puhul asjaomane isik ei ole viibinud kohtulikul arutelul, ja mis tulenevad asjaolust, et põhiõiguste kaitses esinevad liikmesriikide vahel erinevused. Selleks viiakse kõnealuse raamotsusega läbi tagaseljaotsuste kohta tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmise tingimuste ühtlustamine, mis väljendab kõikide liikmesriikide saavutatud konsensust selles osas, milline ulatus anda liidu õiguse alusel neile menetlusõigustele, mis on tagaselja süüdimõistetul, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus (vt selle kohta 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 62).

59 Seega tuleb tagasi lükata eelotsusetaotluse esitanud kohtu argument, et kohustus austada põhiõigusi, nagu need on sätestatud ELL artiklis 6, lubab vahistamismäärust täitvatel õigusasutustel keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest, sealhulgas raamotsuse 2002/584

artikli 4a lõike 1 punktis d nimetatud juhul, kui asjaomast isikut ei esindanud kaitsja kohtulikul arutelul, mille tulemusel tehti tagaseljaotsus; see argument väljendab tegelikult kahtlust, kas see säte on kooskõlas liidu õiguskorras kaitstud põhiõigustega.

60 Lõpuks tuleb niivõrd, kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohus näib leidvat, et Itaalia õigus tagab kaitseõiguste ja eelkõige õiguse kaitsja nõustamisele kaitse kõrgemal tasemel kui see, mis tuleneb liidu õiguses, eelkõige harta artiklis 47 ja artikli 48 lõikes 2 määratletud põhiõigustest, meenutada, et vahistamismäärust täitev õigusasutus võib vahistamismääruse teinud õigusasutusele Euroopa vahistamismääruse subjektiks oleva isiku üleandmise tingimuseks seada üksnes viimati nimetatud sätetest tulenevate nõuete järgimise, mitte aga tema riigisisesest õigusest tulenevate nõuete järgimise. Vastupidine lahendus päädiks nimelt sellega, et liidu õiguses määratletud põhiõiguste kaitse taseme ühtsust kahtluse alla seades kahjustatakse vastastikuse usalduse ja tunnustamise põhimõtteid, mida raamotsus 2002/584 püüab kindlustada, ja seega kahjustatakse raamotsuse tõhusust (vt selle kohta 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 63, ja 15. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dorobantu, C-128/18, EU:C:2019:857, punkt 79).

61 Kõiki eeltoodud põhjendusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et raamotsuse 2002/584 artiklit 4a koostoimes ELL artikliga 6 ning harta artikliga 47 ja artikli 48 lõikega 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, mis ei võimalda vahistamismäärust täitval õigusasutusel keelduda asjaomase isiku üleandmisest sellise Euroopa vahistamismääruse alusel, mis tehti vahistamismääruse teinud liikmesriigis sellele isikule mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täitmiseks, kui see isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, ning teda ei esindanud tema enda määratud või kohtu nimetatud kaitsja, ja kui selle artikli 4a lõike 1 punktis d nimetatud tingimused on täidetud.

Kohtukulud

62 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, artiklit 4a koostoimes ELL artikliga 6 ning Euroopa Liidu inimõiguste harta artikliga 47 ja artikli 48 lõikega 2

tuleb tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, mis ei võimalda vahistamismäärust täitval õigusasutusel keelduda asjaomase isiku üleandmisest sellise Euroopa vahistamismääruse alusel, mis tehti vahistamismääruse teinud liikmesriigis sellele isikule mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täitmiseks, kui see isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, ning teda ei esindanud tema enda määratud või kohtu nimetatud kaitsja, ja kui selle artikli 4a lõike 1 punktis d nimetatud tingimused on täidetud.

Allkirjad